

ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

O pojmu, pomenu in splošnih načelih kmetijskega zadružništva.

Zadružništvo ima za celo moderno narodno gospodarstvo velik pomen, osobito velja to o kmetijskem zadružništvu za vse kmetijsko gospodarstvo. Vidimo, kako se je zadružna misel, združevanje posameznikov k skupnemu delu, k skupnemu pridobivanju na podlagi samopomoči iz malenkostnih začetkov v razmeroma kratki dobi krepko razvila skoraj v vseh državah, kako si je sčasoma prisvojila vedno večja polja gospodarskega delovanja, kako se zadružništvo loti vedno novih nalog in ustvarja nove organizacije. S tem raste tudi število oseb, ki se udeležujejo zadružnega dela in neposredno uživajo koristi istega, narašča pa tudi vrednost izvršenega dela, svota uspehov zadružnega delovanja: zadružništvo si je priborilo v gospodarskem življenju narodov isto važnost, ki jo opazujemo danes in ki bo v bodoče dosegla menda stopnjo, o katerej danes še niti približno ne moremo izreči sodbe.

Utegne kedo ugovarjati, da smo imeli zadruge, skupna podjetja, gospodarske združitve itd. tudi že poprej, v vseh časih do sedanosti in pri vseh narodih. To je res, vendar je treba pripomniti, da je novodobno zadružništvo, ki ga imenujemo v Avstriji in v Nemčiji tudi pridobitno in gospodarsko zadružništvo, nekaj novega in ne samo nadaljevanje v prejšnjih časih obstoječih oblik skupnega gospodarstva. Združitve oseb v dosego raznih, osobito gospodarskih ciljev, so obstajale tudi že v prejšnjih časih; današnje zadruge pa so posledica velikih sprememb, ki so se v prejšnjem stoletju izvršile v vsem narodnem gospodarstvu. Pred vsem je omeniti razvoj industrije; nadalje okolnost, da je število delavstva naraščalo in se je slednje nakopičilo v posameznih krajih v posebno velikih množinah;

upeljava strojev; nadomestitev ročnega dela in obratovanje v malem z tovarniškim delom in industrijalnim veleobratovanjem; naraščajoča moč in vpliv kapitala in kreditnega gospodarstva; vse to je dalo prvi povod k novodobnemu zadružništvu. Prvotno se to ni godilo v kmetijstvu. Začetek so naredile konzumne zadruge, ki so se najprej začele ustanavljati na Angleškem, tem so sledile stavbene, proizvodjalne (produktivne) in druge zadruge. Zadružno gibanje se je kmalu razširilo tudi na Francosko, Nemčijo in druge države. V Nemčiji se je razvila denarna (kreditna) zadruha. Še le pozneje se je udomačila zadruha tudi v kmetijstvu.

Dasiravno se novodobno zadružništvo ni razvilo iz kmetijskega gospodarstva, vendarle se je kmetijstvo precej oklenilo te nove naprave, danes pa je zadružništvo dejanski najbolj razvito in razširjeno ravno v kmetijstvu, kar jasno dokazuje, da služi slednjemu v veliko korist in da zadružni način gospodarstva kmetijstvu močno prija. Ako hočemo spoznati vzroke hitrega razvoja kmetijskega zadružništva ter naloge in pomen istega za kmetijstvo, je potrebno, da pogledamo, v kakšnem položaju se je nahajalo kmetijstvo v isti dobi in od tiste dobe naprej, ko se je začelo vstvarjati in razvijati današnje kmetijsko zadružništvo.

Že več desetletij govorimo v Avstriji in v drugih evropskih državah o krizi v kmetijstvu. Vzroke je iskati v razmerah, ki so vladale pred več kakor 50 leti. O tem procesu mi tukaj ni razpravljati, opozoril bom le na nekatere točke. Prehod od naturalnega k denarnemu gospodarstvu, dovolitev za prosto prodajo zemlje, olajšanje za dobavo hipotekarnega kredita, prekomorska konkurenca, organizacija in konkurenca trgovine, naraščajoča potreba intenzivnega gospodarstva, izpopolnjenje tehničnih sredstev in drugo. Prehod od naturalnega k denarnemu gospodarstvu je prisilil kmetovalca, da si s svojimi pridelki dobi denarja, s katerim poplača svoje obveznosti. V prejšnjih časih kmetovalec suhega denarja ni rabil ali pa vsaj le v prav mali meri. Navadno je primanjkoval potreben obratni kapital, s katerim bi se izjednačile razlike v vsakoletni množini dohodkov in ki bi tudi omogočil intenzivnejše in donosnejše gospodarstvo. Vrhutega je v slučaju podedovanja treba izplačati sodediče. Potreba denarja narašča, na drugi strani pa ni sorazmerno naraščajočih dohodkov, nasprotno mnogokrat donosnost in dohodki celo padajo. Potem vidimo zopet, da se kmetovalcu vedno bolj olajšuje dobava hipotekarnega kredita in sicer z naraščajo-

čim številom hranilnic, hipotečnih zavodov, posojilnic, zavarovalnic itd. Priliko izrablja, dokler more, ne da bi si polagal račune o izdanem denarju. Le premnogokrat obremeni trenutno pomanjkanje denarja, kateremu bi se naj opomoglo po prihodnji žetvi, posestvo z stalnim dolgom. Zahteve dedičev, zaostala kupnina, posestvo, različni drobni dolgovi — najnevarnejši vseh dolgov, naraščajoče breme obrestij, umljiva pa je tudi vedno močnejša zahteva po razdolžitvi, kar spada po soglasnem mnenju vseh med važne naloge države.

Kar se tiče vnovčevanja kmetijskih pridelkov, je omeniti, da je ameriška konkurenca od 1870. l. naprej močno znižala žitne cene; žito je vrednostna mera za kmetijske pridelke, nizkim žitnim cenam slede torej tudi nizke cene vseh drugih kmetijskih pridelkov. Izredni razvoj prometnih sredstev v drugi polovici minulega stoletja kmetijstvu ni bil vedno v korist. Krajem, ki so imeli visoke pridelovalne stroške toda siguren trg za prodajo, so prinesla moderna prometna sredstva nepremagljivo konkurenco tistih dežel, kjer so pridelovalni stroški mnogo nižji. V mnogih slučajih so se izvršile velike spremembe v možnosti vnovčevanja kmetijskih pridelkov.

Novodobni gospodarski način zahteva intenzivno obratovanje, pogoj slednjega je zopet večji kapital. Kakor v industriji, tako je tudi v kmetijstvu mali obrat na slabšem, kakor veliki obrat. Med tem ko bi imela trgovina in industrija močno organizacijo, karteles, prodajne združitve, sindikate itd. česar kmetovalci nimajo, med tem ko so cene skoraj vseh kmetijskih pridelkov odvisne od svetovnega trga od činiteljev, na katere kmetijstvo nima nobenega vpliva, stopilo je kmetijstvo v dobo denarnega gospodarstva brez gospodarske organizacije.

Sicer je bilo že mnogo kmetijskega društvenega življenja, obstojale so velike družbe in krajevna društva; vendar niso bile zasnovane tako, da bi mogle izvesti vse tiste naloge, katerih se je pozneje lotila zadružna organizacija. Kmetijsko društveno življenje pa je močno pospeševalo pouk in napredek v kmetijskem gospodarstvu; vendar je tudi v tem oziru, kakor v vsaki drugi gospodarski panogi, sigurno in dognosno odjemanje pridelkov najboljši učitelj. Srednjeevropske države so skušale domačo pridelovanje zavarovati proti tuji konkurenci in ojačiti potom trgovskih pogodb in carinskih odredb, v kolikor je to pač bilo mogoče. Prednostij velikega obrestovanja pa je mogel mali

in srednji posestnik biti deležen le, ako se je z a d r u Ź n o o r g a n i z i r a l. Bivši poljedelski minister dr. Bráf je dejal pred dvema leti v Pragi na slavnostnem zborovanju češke zadružne zveze, da pomeni ta naloga kmetijskih zadrug i n d u s t r i j a l i z a c i j o i n k o m e r c i j a l i z a c i j o k m e t i j s t v a.

Ravno tako važna je bila organizacija o s e b n e g a k r e d i t a, ki je v večini držav tvorila začetek zadružnega organizovanja in je postala podlaga vsej kmetijski zadružni organizaciji. Oderuštvo z denarjem in blagom je bilo skoraj povsod na kmetih močno razširjeno. V času, ko je bil kmet še suženj grajščakov, bilo je v interesu mogotcev ohraniti »donosen« kmečki stan. S proglašenjem svobode kmečkega stanu je izginil ta interes velikašev; kmet je bil prost, toda popolnoma prepuščen sebi samemu, tisti pa, ki so mu ponujali pomoč, niso bili njegovi prijatelji. Ta okolnost je dala povoda k ustanavljanju r a j f a j z e n o v k. Bilo je to najboljšo sredstvo zoper oderuštvo, kar je povsod, kjer delujejo rajfajzenovke, sijajno dokazano.

»Oe. L. G.«

Mlekarstvo na Avstrijskem.

Poljedelsko ministrstvo objavlja vsako leto pregledno statistiko avstrijskega mlekarstva. Ne ozira se samo na zadruge, temveč vpošteva tudi vsa zasebna podjetja, ki se pečajo z vnovčevanjem mleka. Le škoda, da ta statistika ni popolna. Tako manjkajo v statistiki, ki je bila nedavno objavljena za l. 1908., samo za spodnje Štajersko sledeče mlekarske zadruge: Hoče, Št. Jur ob južni žel., Sv. Bolfenk pri Bišu; manjka tudi centralna mlekarna mariborska. Gotovo je, da je statistika tudi glede drugih kronovin nepopolna, dasiravno je istotako gotovo, da število manjkajočih podjetij ne more biti posebno veliko in nam torej v knjigi: »Die Molkereigenossenschaften und anderen Unternehmungen zur Verwertung der Molkereiprodukte in den im Reichsräte vertretenen Königreichen und Ländern zu Ende 1908« (Mlekarske zadruge in druga podjetja za vnovčevanje mlekarskih pridelkov v avstrijskih kronovinah koncem leta 1908.) zbrano gradivo nudi precej siguren temelj za presojo narodno-gospodarske važnosti našega mlekarstva.

Statistika za l. 1908. obsega 2984 podjetij in sicer 8 šolskih mlekar, 2527 zadrug in 449 zasebnih podjetij. L. 1907. je obse-

gala statistika 8 šolskih, 2302 zadružnih in 489 zasebnih mlekar, vsega skupaj torej 2799. L. 1906. ima 5 šolskih, 2392 zadružnih in 341 zasebnih, skupaj 2738. In l. 1905. obsega 4 šolske, 2153 zadružnih, 334 zasebnih, torej skupaj 2491 mlekar. Te številke brezdvomno dokazujejo, da se statistika od leta do leta izpopolnjuje. 2527 zadružnih mlekar je prejelo l. 1908. od 86.421 zadružnikov okroglo 380 milijonov litrov mleka, surovega masla so izdelale 7, sirov pa 8 mil. kg. Bilančna vrednost vseh zadružnih poslopij je 11'7, oprave pa 3'8 milijonov K. L. 1907. imamo sledeče številke: 2302 zadrugi, 126.776 zadružnikov, 344 mil. litrov mleka, surovega masla se je izdelalo 6'4, sirov 5'3 milijonov kg, bilančna vrednost poslopij 10'3 in oprave 3'4 mil. K. Za l. 1906.: zadrug 2392, zadružnikov 76.986, mleka 312 mil. l., izdelanega surovega masla 5'7 in sirov 7'8 mil. kg, bilančna vrednost poslopij 10'5 in oprave 3'9 mil. K. L. 1905. pa: 2153 zadrug 53.000 zadružnikov, 263 mil. l. mleka, surovega masla 5 in sirov 7 mil. kg., bilančna vrednost poslopij 9'5, oprave 3'6 mil. K. Po statistiki se je torej množina mleka povišala pri zadrugah za približno 100 mil. l., kar pomenja približno 10 mil. K, ako računimo liter povprečno 10 v. Zasebne mlekarne so prejele v teh letih od 1908 nazaj 130, 125, 103 in 95 mil. l., torej se je tudi tu v 4 letih povišala množina za 35 mil. l., kar je vrednost 3'5 mil. K. Šolske mlekarne imajo malo množino mleka, l. 1908. le 3'6 mil. l. Vsa v statistiki navedena podjetja so torej skupaj izkazana za štiri leta z sledečimi številkami:

	1905	1906	1907	1908
množina mleka mil. l.	360	418'4	472'3	514'4
surovo maslo v mil. kg.	6	15'7	8'1	8'2
sir v mil. kg.	7'3	9	9'1	9'5
poslopja v mil. K	12	12'6	12'7	14'2
oprava v mil. K	4'6	4'9	4'5	4'8

Iz teh številk posnamemo, da je velika večina vnovčevanja mleka organizirana zadružno. Skoraj tri četrtine vsega mleka so sprejele zadruge, ostalo pa zasebna podjetja; na šolske mlekarne odpade le neznaten del. Zadruge so napredovale tekom zadnjih 4 let za 116 mil. l., zasebna podjetja pa za 36 mil., torej je tudi tukaj $\frac{3}{4}$; $\frac{1}{4}$. Največ mleka odpade na Nižjeavstrijsko; v 1905. l. v zadrugah in zasebnih podjetjih 86 mil. l., torej skoraj $\frac{1}{4}$ vsega avstrijskega mleka, l. 1908. pa 146 mil. l., torej že več kakor $\frac{1}{4}$ cele množine v državi. To povzroča Dunaj, koder je konzum svežega mleka velik. Na drugem mestu je bila l. 1905. Češka z

75, na tretjem Moravska z 63 in na četrtem Tirolsko z 57 mil. l. Nižjeavstrijska, Češka, Moravska in Tirolsko so torej dale skupaj 281 mil. l. ali skoraj $\frac{4}{5}$ celodržavne množine. L. 1908.: Nižjeavstrijska 146'7, Češka 111'6, Moravska 78'2 in Tirolska 68'4, skupaj 405 mil. l. ali že nad $\frac{4}{5}$ celodržavne množine. Posamezne kronovine so dale sledeče množine v mil. l.:

	l. 1905	l. 1908
Nižjeavstrijsko	86'8	146'7
Češko	75'2	111'6
Moravsko	63'2	78'2
Tirolsko	57'1	68'4
Predarelsko	19'7	28'5
Galicija	13'9	26'9
Zgornje-avstrijsko	11'3	15'8
Kranjsko	9'7	13'4
Šlezija	7'3	9'3
Štajersko	5'6	4'1
Primorsko	3'3	3'5
Koroško	1'3	1'5
Bukovina	0'7	1'3
Istra	1'4	0'7
Dalmacija	—	—

(Konec prihodnjič).

Kaj nas vse kmetijsko knjigovodstvo uči?

Imamo rastline, katere so kmetovalcu koristne, druge katere so škodljive. Ravnotako je s človeškimi lastnostmi.

Te ene so kmetu v hasek, te druge v kvar. Te dobre lastnosti kakor veselje in razum do svojega poklica in do napredka, delavnost, zmernost, štedljivost, red, prinese srečo in blagostanje družini celo v slabih letinah. Kmet pa, kateri teh lastnosti nima si tudi v dobrih časih ne more naprej pomagati.

Svoj poklic bi naj vsak dobro razumel. Kaj pa bi moral n. pr. dober kmet vse znati.

1. Sestavo in kakovosti zemlje na posestvu.
2. Kaj vse rabijo rastline, da dobro uspevajo.
3. Ravnanje z hlevskim gnojem, njegov učinek. Porabo umetnega gnoja.

4. Koliko se časa in denarja prihrani po uporabi dobrega orodja in pripravnih strojev.

5. Znatno zvišanje dohodkov pri živinoreji pri dobrem in obilnem krmljenju živine.

6. Dobiček z pristopom h kmetijskim zadrugam in kmetijskim podružnicam.

7. Hasek rednega knjigovodstva.

Oglejmo si to zadnjo točko bolj podrobno.

Če kmetu slabo gre je hudo. Pa še hujše je če se ve zakaj mu slabo gre, kje so vzroki, kje da ga čevelj žuli. Po navadi išče vzroke slabega gospodarstva povsod, le tam ne kjer bi bili za naiti. Kmet, to je seveda sam ob sebi razumljivo, je na tem nedolžen. Če gospodarstvo nazaduje. Da se pri gospodarstvu gor plača, temu so lahko krivi različni vzroki. Te iztrebiti, se jim izogniti je pa le tedaj mogoče, če so nam znani. V tem oziru bi si vsak lahko enega poštenega, odkritosrčnega prijatelja dobil, kateri bi mu naravnost v obraz brez ovinkov povedal, kje je vzrok, da kmetija nazaduje. In ta prijatelj je knjigovodstvo.

Marsikateri bo rekel: e kaj bi pisal, saj to nič ne pomaga, ali za to ni časa ali, taka pisarija ni za kmeta. Pa vse to ni res. To vse so sami jalovi izgovori. Stem, da se vse zapiše kmet tako rekoč sam sebe in svojo gospodarstvo nadzoruje. Kdor računa in piše, bo kmalo prišel marsikaterim napakam in nedostatom na sled. Ob enem dobi spodbudo za to ali drugoboljšanje katerega bi drugače ne storil, drugemu ne verjel. Našel bode, da tudi enkratni mali pa gosti dohodki n. pr. za mleko narastejo do konca leta v lepo svoto. Narobe pa tudi, da pogosti če ravno mali in zna bit še več ali manj nepotrebnih izdatki napravijo znesek.

Številke knjigovodstva niso več mrtve ampak žive in govorijo bolj prepričevalno kakor vse drugo. One mu namigavajo: tu bi se dalo zgubi izogniti, tam dobiček zvišati. Taka knjiga katero si kmet sam napiše je za njega kakor sv. pismo, polno prorokovanja, pohvale, pa tudi opominov in karanja. Tu stoji črno na belem kaj je kmetija v pretečenem letu nesla in koliko je stala. V nji so zapisana vsa dobra dela pa tudi vsi gospodarski grehi. Te številke še le posestniku prav živo pred oči predstavljajo, da mora on vsak pridelek najpopred od samega sebe kupiti. Pozneje pride tudi na to, da on marsikaj po nižji ceni proda kakor ie njega stalo. Taka knjiga je kmetu najboljši svetovalec najboljši kašipot.

Poglejmo si na sledečem izgledu kaj nam številke v knjigovodstvu vse pravijo. Ta izgled pa ni znabit izmišljen, ampak je izpisan od enega posestnika, kateri že od 1898 leta natančno knjigovodstvo pelja.

Zapisnik od leta 1908.

Stanje premoženja 1. prosinca 1908.

a)

Vrednost zemlje 6 ha gozda, 3 ha njiv, 2 ha travnika	
in poslopje	K 10.300
Mrtvi inventar	» 2.100
6 glav živine 1.440 K, dve plemeni svinji 160 K	» 1.600
	K 14.000

b) Dohodki.

Prodaja živine K 923'10, dva bika zaslužila K 304'30,	
nagrade od bika K 35, mleko K 93'88	= K 1.356'28
Prodaja svinj K 162'80, slanina K 43'20 mrjasec	
zaslužil K 50'40	» » 256'40
Vrbe K 88, različno K 35'12	» » 123'12
	K 1.735'80

c) Izdatki.

Nakup živine K 529'96, nakup svinj K 37'95, umetni	
gnoj K 101'88, sol živinska 9'63 met. K 47'13	
soda K 2'10	= K 728'65
Delavci K 210'08, družina K 92'30, dača K 104'48	
za zavarovalnino proti ognju K 17'31, prevžitek	
K 240, obresti 36	» » 700'17
Pijača K 405'79, deteljno in travno seme K 46'75	» » 452'54
Popravilo poslopja in inventarja: obrtniki K 83'22	
orodje in železnina K 43'89, apna K 24, kar-	
bolineum K 11'67, šipe K 5'60, deske K 2	» » 170'38
Živež: moka K 102'44, kruh K 28'88, meso K 80'12,	
sladkor K 46'93, kava K 15'08, salato olje	
K 11'58, kvas (germ) K 10'36, dišave K 4'92,	
različni živež (riž, rosine, sadje itd.) K 24'62,	
sol K 20, merca (mlinarju odmelje) K 13'86,	
ocet K 3'20	» » 361'99
Obleka K 126'49, zdravnik in zdravila K 38'99, pe-	
troleum K 18'44, milo K 13'64, drva in stelja	
K 15, svetilo in maža za čevlje K 2'35, metle	
K 3'18	» » 218'09

Inventar (slamoreznica, sodi, pumpa za gnojnico)		
K 395'07, sadno drevje K 18'20, smrečke		
K 18'92, jajce za valit K 2'25	= K	434'44
Različno	» »	56'30
	K	3.122'56
Dohodki	K	1.735'80
Izdatki	»	3.122'76
Primanjkljaj	K	1.386'76
Od tega se še odtegne kar se je investiralo K 434'44		
Živina 31. dec. v hlevu več vredna	»	328'—
	K	762'44
	»	762'44
	K	624'25
Obresti od kapitala K 14.000 samo po 4 %	»	560'—
Zgube	K	1.184'32

Kaj se vse razvidi iz teh števil?

1. Primeroma se redi veliko živine kar je le mogoče, da se seje precej detelje in lucerne. To se pa dela zaradi tega, da bi se poprejšno slabo stanje njiv izboljšalo.

Kdor kakšno slabo zapuščeno in zanemarjeno posestvo radi tega kupi, ker se mu primeroma po ceni zdi, po navadi slabo kupčijo napravi. Če so njive izsesane in tavniki slabi, pa mora skrbni gospodar če takšno reč kupi potem deset ali več let zato gor plačevati ali vsaj v najboljšem slučaju popolnoma zastoni delati. Posestvo na nič spraviti je lahko, za izboljšati je dolgotrajno in z velikimi stroškami spojeno delo.

2. Da se na tako malem posestvu toliko živine redi, omogoči umetni gnoj in pa gnojnica. Umetni gnoj redno na travnik trošen še le tedaj popolnoma splača, če se ob enem tudi gnojnica rabi. Na njivah, kjer se detelja seje, se Tomaževa žlindra in kalijeva sol podorje. Kakšen uspeh ima gnojnica z Tomaževo žlindro vred se je videlo najbolj pri tem sušnem letu. Ne samo, da ni bilo pomanjkanja krme, ampak je še za en veliki voz sena ostalo. Ali ne govori to dovolj jasno in prepričevalno: Kmetje ne odlagajte nadalje z napravo pravih gnojšč in gnojničnih jam.

3. Delavske moči so drage. Delo znese eno četrtno vseh izdatkov. Obdelovanje ene slabe njive katera nam na hektar komaj 10 q žita da pa ne stane nič manj kakor tista, katera da 30 q. Košnja na slabem travniku ne stane nič manj kakor na dobrem. Če je na travniku veliko starih mravljišč, grmovja, kamenja in drugih za kosce neprijetnih okolnosti, še stane delo več kakor na travniku kjer se polovico več in boljše krme pridelata.

Danes mora vsak kmet stremiti za tem, da bode na enem hektaru več in boljšega blaga pridelal kakor nekdanj popred. Ne dokupit dokler dolgo ima kmet le še eno njivo ali travnik na katerem je lakota doma. Najpoprej popravimo in zboljšamo to, kar imamo.

4. Marsikateri kmet ima največji pogosto edini dohodek iz živinoreje. Treba je torej vsako sredstvo, katero bi k boljšemu razvijanju naše živinoreje pripomoglo poskusit in če se obnese obče upeljati. Razven dobre hrane potrebuje živina tudi zraka in svetlobe. Karkoli truplo izdiha in izhlapi, postane strup če še enkrat nazaj v truplo v pljuče pride. In to se v velikej meri godi v zaduhteh neprezračenih hlevih, kakor tudi v sobah in spalnicah. Slaba hrana je pogosto manj škodljiva kakor pomanjkanje zdravega zraka. Svetloba je za dober razvoj potrebna. Najbolje in najbolj priprosto sredstvo za uničenje koli različnih nalezljivih bolezni po hlevih je solčna svetloba. Ne pritrdgij v prihodnje nikdo svoji živini prepotrebni sveži zrak in svetlobo, katero vendar vsak brezplačno na razpolago ima. Stroški v ta namen so majhni in samo enkratni.

5. Izdatki za pijačo so štirikrat višji kakor za dačo. Ti stroški so izmed vseh najhujši. Kmet, kateri namesto da bi iz sadjereje dohodka imel mora še sadjevec kupovat, ni v dobrem položaju. Ne zamudi zato nobeden pravočasno svoje posestvo z zadostnim številom sadnega drevja zasadit. Posebno kmečka mladina bi morala pred vsem za to navdušena bit, ker ravno ona bode od tega največji hasek imela.

Na ta način bi se dalo od vsake posamezne številke marsikaj povedat in napisat, pa to bi predolgo trpelo. H koncu pogledjmo si še samo eno števiko. Kar ta številka govori je posebno važno za kmečko mladino, za tiste kateri bodo danes ali jutri posestvo prevzeli.

V našem zgoraj navedenem izgledu je posestvo z inventarjem vred cenjeno na 14.000 kron. To posestvo bi se pa lahko vsako uro prodalo za 28.000 kron to je za polovico več. Kaj pa pomeni to. To toliko večjo prednost ima danes posestvo nekaj malega radi zboljšanja, v večji meri pa zato ker so v zadnjih letih cene zemljišč neverjetno poskočile. V tem pa ravno preti velika nevarnost kmetskimi fantom, kateri bodo v tem času posestvo prejeli.

Vsako posestvo ima dve vrednosti. Eno resnično in eno prometno vrednost. Resnična vrednost je tisti kapital, katerega

posestvo obrestuje. Prometna vrednost je tista svota, katera se za posestvo od tujega kupca ponudi. V našem slučaju bi toraj posestvo ne bilo nič vredno, ker nobenih obresti ne nese. Temu so pač ravno neugodne razmere krive. Svota 14.000 kron nam predstavlja resnično vrednost. Kakor hitro bode zasajeno sadno drevje za celo rodilo in se bojo še nekatere druge reči uredile je upanje, da se bode posestvo po štiri od sto obrestovalo.

Svota 28.000 je prometna vrednost. Predstavljamo si, posestnik ima 4 otroke. Posestvo da starejšemu sinu čez rekoč: Posestvo je vredno 28.000 kron. Štiri ste imate vsak po 7.000 K. Sin ima 21.000 za izplačat. Kaj pa to pomeni? Nič drugzega kakor da oni trije nesejo lepo dedščino od hiše, siromaku pa ki je prevzel ne ostane samo nič, ampak še manj kakor nič. Taki slučaji žalibog niso preredki.

Imamo pa dobro sredstvo, da se takšni nezgodi izognemo. To sredstvo je knjigovodstvo. Za vas vi kmečki fantje in bodoči posestniki ravno za vas je največje važnosti da pritiskate na očete, naj uvedejo knjigovodstvo. Tisoče kron lahko posameznik zasluži s tem, da bode pozneje, kadar bode čez jemal, radi upeljanega knjigovodstva posestvo ceneje dobil. Kmetskemu stanu kot takemu bi se pa ohranilo milijone kron, kateri denar radi krivične delitve dedščin preide v roke drugih stanov, katere svote potem kmet drugim stanovom obrestovati mora.

Redno knjigovodstvo pove jasno in natančno, koliko je posestvo za sina vredno, kateri posestva ne prevzami zato, da bi ga jutri prodal, ampak za to, da bi na posestvu in od posestva živel in rodno grudo sebi in svojim otrokom ohranil.

Slučaji, da kmet svojega naslednika sina brez potrebe in tako rekoč nevedoma v slab položaj spravi iz katerega se nikdar več skopati ne more, bi se z upeljavo knjigovodstva nehali.

Kmetje, držimo se tega kar so naši predniki spoznali za dobro. Ob enem pa poskušajmo kar nam novejšje iznajbe priporočajo, pred vsem pa se dajmo voditi od lastnega razuma.

Goričan.

Kako izboljšati slabe travnike?

Martin Travnikar je bil daleč naokoli znan kot razumen in skrben gospodar. Svoje gospodarstvo je imel vzorno urejeno polja in travnike najskrbnejše obdelane, ki so mu njegov trud

tudi hvaležno povračali. Nekoč pride po opravku k kmetu Marku Slivnikarju; ta je spadal v ono vrsto kmetov, ki se jim pravi starokopitneži, ter ni dal nič, oziroma jako malo na kake kmetijske novotarije. Njegovo gospodarstvo in posebno še njegovi travniki so vse to prav močno občutili. Bili so namreč najslabši v celi okolici in ubogi mož je zadnji čas dostikrat tuhtal noč in dan, kako temu odpomoči. Govorila sta nekaj časa o vsakdanjih stvareh, potem se je pa pogovor zasukal na travnike. Marko mu je potožil svojo nesrečo s travnikom. Martin ga vpraša: Kak je tvoj travnik, moker ali suh?

Marko: Oboje. Gornji del travnika je suh, dasi je bil prej na njem močen izvir vode, ki je pa sedaj izginil. Nasprotno je pa spodnji del popolnoma močviren, ter donaša jako malo krme in še to tako slabo, da je živina niti ne mara. Kaj, ko bi mi travnik donašal toliko krme kot svoj čas, za tretjino več glav živine bi lahko redil. Samo da bi vedel, kako bi ga lahko izboljšal.

Martin: Ali ne rastejo tudi na zgornjem delu travnika slabe trave?

Marko: Tudi ta je z njimi popolnoma obraščen. Če tu pa tam stoji kaka bilkica, sicer je pa zemlja s pritličnimi zelišči čez in čez preprežena. Ta pa ne zrastejo niti tako visoko, da bi jih bilo mogoče s koso zagrabit.

Martin: Tako, zdaj si mi povedal, kako bolezen ima tvoj travnik, jaz ti pa hočem navesti sredstva, s katerimi si ga lahko ozdraviš. Hočem ti dati recept, na podlagi katerega si lahko travnik izboljšaš. Travniki preorji in na novo obdelaj, potem spodnji del ne bode več moker.

Marko: Kaj še vruga? Kako naj tako velik travnik preorjem? Jaz nameravam travno seme ali senene steri, ki so se iz sena izteple, posejati in potem travnik prebrnati.

Martin: Tako se boš grdo namazal. Ali misliš resno, pridelke zvišati na tak način? Ljubi prijatelj, ti si v veliki zmoti. Na mokrem travniku ti ne priraste itak nič semenja, na suhem pa ti bo sicer spočetka vspevalo, a šlo kmalu pod zlo. Razun tega te moram odločno svariti pred senenimi steri, kajti s temi si boš zasejal največ le ničvredna zelišča, ker v njih se nahajajo prav malo dobrega travnega semena. Na tak način si spravljaš vsega zlodja na travnik in se ti torej ni čuditi, da je ničvreden. No, za kaj takega bi se jaz lepo zahvalil.

Sosed Janez, ki je bil tudi navzoč pri pogovoru, je imel tudi slabe nabrežne travnike. On je pripomnil: Meni ne gre tudi nič boljše pri travnikih kakor Marku. Moji travniki sicer še niso preslabi, pa posebno dobri tudi ne.

Martin: Travnikom mnogočesa manjka. Največkrat so zanemarjeni in prav nič oskrbovani. Da, jaz lahko s popolno gotovostjo trdim, da polovica vseh travnikov ni niti poravnana, saj najdemo na njih razmetanega vse polno kamenja, zelišč, polno grmovja in krtin; jedni so suhi, drugi mokri, z eno besedo revni so. Travniki so kakor človek, oni morajo dihati, iesti, piti in rabijo razun tega čiščenje in obleko.

Marko: Tega ne razumem prav; kako morejo vendar travniki dihati?

Martin: Vzemimo torej prvo točko in začnimo v jeseni. Takrat se mora travnik temeljito prebrati, da iztrebimo mah in omogočimo zraku dostop h koreninam. Če je pa travnik že popolnoma slab, je preoranje edino sredstvo, s katerim si ga lahko izboljšamo.

Marko: Potem pa nimaš par let nič krme.

Martin: Zato pa pozneje desetkrat več. Prijatelj, rajši se odpovem dve ali tri leta vsemu senu in sejem zato nekaj več zelene krme, kakor pa da bi imel tak slab travnik in ga ne bi preoral.

Marko: Kako se pa travnik preorje?

Martin: To ti takoj pojasnim. Kakor hitro je prva košnja spravljena, vzemi plug in travnik preorji. Zemljo pusti nekaj časa ležati v surovih brazdah, potem pa vzemi težko brano in ga temeljito prebrani, podolgič, počez, pošev, navzkriž itd. Zelo dobro je, če ostane dalje časa toplo solnčno vreme, da se prebrani travnik dobro presuši, kar je jako velikega pomena. Pred zimo ga preorji še drugič, a tokrat bolj globoko, in ga pusti čez zimo ležati v surovih brazdah. Na spomlad ga prej ko mogoče prebrani, pognoji in še enkrat preorji. Meseca aprila prični s setvijo. Mokri travniki se morajo seveda prej osušiti, ker jim sicer nova setev nič ne koristi. Osuši se travnik bodisi z drenažo ali pa z odprtimi jarki, če nam razmere dopuščajo jih napraviti.

Marko: Na nekaj si pozabil; sčim se navadno gnoji?

Martin: Naravno je, da s hlevskim gnojem. To delam jaz tako: Na jesen pognojim s hlevskim gnojem, na spomlad pa z umetnimi gnojili, to so Tomaževa žlindra in kajnit. S takim gnojenjem si prihranim dragi čilski soliter, ki je sicer potreben.

Navadno dam 500 kg Tomaževe žlindre in ravno toliko kajnita na en hektar travniške površine.

Marko: Kaj pa če nimaš hlevskega gnoja?

Martin: To je seveda slabo, pa pomagati se da še vseeno. Smetje in druge gospodarske odpadke porabiš za napravo komposta. Samo ob sebi se razume, da se ga mora že dolgo časa prej napraviti. Nekoliko odvečnega gnoja da tudi vsako gospodarstvo; tega primešamo kompostu. Tega treba potem pridno zalivati z gnojnico in ga tudi parkrat prekopati. Komposta je treba za gnojitev vzeti več kot gnoja; saj tudi ta sam še ne zadostuje, zato je potrebno vzeti vedno še par vreč umetnega gnoja. Za umetni gnoj izdani denar se stotero povrne. Iz nič pa ni nič.

Marko: Čul sem, da mlada setev veliko trpi zaradi vremenskih neugodnosti; dostikrat je baje ves trud zastonj. Ali se ne da temu odpomoči?

Martin: Čisto gotovo in sicer če vsejemo obenem kak pedsadež. Zato je oves najbolj priporočljiv; poseje se ga obenem s travnim semenom. Ne sme se pa sejati gosto, ker sicer mlade in majhne travniške rastlinice zaduši. Oves varuje tudi mlade rastlinice pred poškodovanjem. Ko je zrel, se požanja in spravi domov. V tem času so se pa mlade travniške rastlinice že toliko opomogle, da se brez varstva razvijajo dalje brez vsake nevarnosti.

Marko: Vse to je prav lepo, pa bojim se, da stane cela stvar preveč truda in denarja.

Martin: Zdaj seveda stane par grošev, pa kje dobiš danes kaj zastonj? Ali dobiš obleko zastonj? Gotovo ne! Glej, tako tudi ne moreš zahtevati, da bi travniki nosili lepo obleko brez vseh stroškov. Moraš vendar pomisliti, da tu ni nič zgubljenega. V začetku je treba res seči malo globlje v žep kot sicer, pa denar, ki ga izdaš za prenovitev travnika, je dobro naložen. Boljše se ti ne more obrestovati. Pomisli, kake pridelke donašajo taki prenovljeni travniki.

Marko: Pa dela, dela je ogromno. In pri tem pa še pluga ne morem rabiti. Tak močvirni travnik se da le z lopatami in motikami preobrniti. Predno tako prekopaš en hektar travnika, mine skoro celo poletje in jesen. Kedaj naj se pa opravi drugo delo?

Martin: Seveda ne moreš vsega v enem letu napraviti. Obdelaš pač vsako leto en kos, katerega ti bo mogoče gotovo dobro obdelati, in to delaš tako dolgo, da si spraviš cel travnik v dobro stanje. Na ta način ti bo šlo delo prav lahko in imel

boš pri tem veliko veselje. Po drugem ali tretjem letu izvršiš potem naglavno gnojenje, obstoječe iz 200—400 kg Tomaževe žlindre in približno toliko kajnita. Na ta način si zemljo obogatiš na redilnih snoveh in dobival boš košnje, da jih boš vesel. Gnojenje pa ponavljaš potem vsako tretje ali četrto leto. Če si prej moral biti zadovoljen z enim ali dvema vozovoma krme, boš lahko potem tembolj vesel, ko boš dobival po 10—20 vozov samega dobrega, lepega in redilnega sena ali otave, katero bode živina rada jedla, jo najboljše izrabila in tebi donašala lepe dohodke. — Glej, jaz sem imel pred desetimi leti tudi tak slab travnik in sem dobil komaj en voziček krme. To me je tako jezilo, da sem ga takoj preoral in na novo obdelal. In poglej ta travnik danes! Danes vozim iz njega visoko naložene vozove, imam dovolj krme in lahko svojo živino dobro redim. Čas, ki sem ga takrat uporabil, mi je bil izplačan že več kot dvajsetkrat. Če bi bil ostal pri starem, imel bi danes še slabši travnik kot takrat in bi ne mogel rediti toliko živine kot sedaj. Zato pravim onim, ki imajo take travnike. Pojdi korajžno po orodje, ne straši se truda in stroškov, preorji stara travniška tla, daj travniku novo obleko in videl boš kmalu, kako bo tvoja živina rastla, se množila in tudi tvoj mošnjiček ne bo suh in prazen.

L. S.

Književnost.

Mestna hranilnica ljubljanska, ta največji slovenski denarni zavod, je obhajala l. 1909. svojo dvajsetletnico. Pri tej priliki je sestavil g. kontrolor Anton Trstenjak pod naslovom »Mestna hranilnica ljubljanska 1889-1909« čeden spominski spis, ki obsega kratko zgodovino zavoda, slovensko hranilništvo sploh, delovanje in uprava mestne hranilnice ljubljanske. Koncem spisa je govor o raznih organizacijah hranilnic, osobito o organizaciji slovenskega in jugoslovanskega hranilništva. Ta spis nam je dal povoda, da bomo pri prvi priliki obširneje govorili o razmerju naših denarnih zadrug do hranilnic. V ostalem pa čedno knjižico toplo priporočamo vsakomur, ki se zanima za naše narodno gospodarstvo. V dvajsetletnem delovanju mestne hranilnice ljubljanske leži tudi velik del naše narodno-politične zgodovine.

Vestnik „Zadružne Zveze v Celju“.

Okrožnica.

C. kr. okrajno glavarstvo kot davčna oblast v Celju razpošilja zadrugam okrožnico od 15. januarja 1910 šte. 204 sledeče vsebine :

»Slavna zadruga! Vabite se nujno v svrhu izogiba večkratnih pregonov računskih skepov in zahtevanja detajliranih podatkov posameznih točk v teh računskih sklepih povodom predstojše odmeritve pridobninskega davka oziroma preizkušnje davčne dolžnosti za davčno leto 1910, da predložite takoj po izgotovitvi računskih sklopov dva izvoda istih pod naslovom: »c. k. davčna oblast v — — —« in priložite tema računskima sklepoma tudi en prepis zapisnika občnega zbora, s katerim se je odobril računski zaključek. One točke bilance, glede kojih se vsako leto zahtevajo podrobne razložitve (detajliranje), blagovolijo naj se obrazložiti takoj pri predložitvi računskih zaključkov, da se izognete poznejšim pisarijam. Posebno blagovolite n. pr. točke davki in pristojbine na posebni prilogi pojasniti po posameznih vrstah davkov in pristojbin. Če bi se razdelili zneski v dobrodelne namane ali darila, blagovolite naznaniti ime prejemnika z natančno navedbo prejetega zneska, zelo pogosta točka v bilancah »različni izdatki« navede naj se natančno po posameznih zneskih etc. etc.

Blagovolite torej izpolniti priloženo pridobninsko izjavo ter podpisano od dveh udov predstojništva z zgoraj navedenimi pripomočki vred predložiti c. k. davčni oblasti v — — — takoj po izgotovljenju bilance.

Gorenji pripomočki se morajo brez ozira na pripomočke, ki jih morate predložiti c. k. okrajnem glavarstvu v — — — predložiti tudi c. kr. okrajnemu glavarstvu kot davčni oblasti torej blagovolijo naj se vedno tu navedeni pripomočki vposlati pod naslovom c. k. okrajno glavarstvo kot davčna oblast v — — — in oni pripomočki, ki so namenjeni politični oblasti pa pod naslovom c. kr. okrajno glavarstvo kot politična oblast v — — —

Povdarja se izrecno, de se s predstojčim vabijo javnemu polaganju računov podvržena podjetja le v svojo lastno korist in z namenom prihraniti istim ponavljajoče se pogone in druge pisarije.

V prihodnje naj se postopa vsako leto v smislu zgorajših izpeljav«.

Ker so to okrožnico dobile med drugimi tudi naše hranilnice in posojilnice rajfajzenovke opozarjamo, da se slednjih ue more dotikati, ker so one pridobninskega davka proste, o čemu govorimo tudi v današnjem članku »Davčne zadeve«. V ostalem pa zadrugam priporočamo in naročamo, da okrožnici vstrežejo, da ne bode potreba zamudnih pisarii in povpraševanj, ker so vse zahteve okrožnice opravičene.

Fr. J.

Vsem članicam in prijateljem našega dela! Prosimo, da pridobivate »Zadrugi« naročnikov! Najmanj, kar se sme zahtevati že iz narodnega stališča, je, da si nabavijo list vsaj vsa izobraževalna društva in knjižnice. Večje zadruge pa bi lahko naročile po več izvodov. List stane celoletno po 3 K, kar je gotovo práv nizka cena. Dobe se tudi starejši letniki za ceno 3 K.

Davčne zadeve.

Prepogostokrat nam dohajajo najraznovrstnejša vprašanja o davčnih zadevah, ker zadruge, vzlic temu, da jih ob vsaki priliki pismeno in osebno podučujemo, še vedno ne vedo, katere davke jim je plačevati in katerih rokov se jim je tozadevno držati. V prvi vrsti velja to zlasti glede mlajših zadrug, pa tudi že starejše zadruge si niso vselej na jasnem, kake obveznosti imajo tozadevno. Sklicujemo se zaradi tega na vse naše cirkularje in članke, ki smo jih ponovniokrat razposlali vsem našim zadrugam, oziroma smo jih priobčili bodisi v »Zadrugi«, bodisi v raznih letnikih letopisov. Zlasti opozarjamo na članke v januarski številki »Zadruge« tekočega leta na straneh 14 do 21, katere naj si zadruge dobro preberejo, si jih zapomnijo in se po njih ravnaajo, da ne bode potreba večnega in nepotrebnega povpraševanja. V nastopnem pa navedemo, kake davke je plačevati zadrugam.

1. Neposredne pristojbine.

Po določilih §§ 3 in 4 zakona od 21. maja 1873 drž. zak. štev. 87 morajo plačevati vse zadruge brez izjeme, torej hranilnice in posojilnice, mlekarske, vinorejske zadruge etc. neposredne pristojbine po menični lestvici, to je po lestvici I in sicer od naslednjih bilančnih zneskov:

1. od vplačanih deležev,
2. od izplačanih deležev,

3. od vplačane vstopnine,
4. od izplačanih obresti ali dividende od deležev,
5. od izplačanega kakšnega drugega dobička, ki bi ga zadrugi eventualno prejeli. Za plačilo teh neposrednih pristojbin se napravi izkaz po naslednjem vzorcu:

IZKAZ

registrirane zadrugi zomejeno zavezo o pristojbinah, katere se morajo neposredno vplačati. Za čas od

Tekoče število	Sklicuje se na računsko knjigo in letni računski zaključek	P r e d m e t	Znesek		Po kateri listini se pristojbina določi	Pristojbina		Opomba
			K	v		K	v	
1		Vplačani deleži			I			
2		Izplačani deleži			I			
3		Izplačane obresti deležev oziroma dividenda od deležev			I			
4		Vplačana vstopnina			I			
5*					I			
Skupaj								
V, dne 191.....								
*) Po potrebi.			Podpis tvrdke					

Za ta izkaz ima Zvezna trgovina v Celju založeno tiskovino pod obrazcem S in je najbolje, da se ista naroči.

Za plačevanje neposrednih pristojbin je določen postavni polletni rok in sicer do 15. julija in do 15. januarja vsakega leta. Da pa se našim zadrugam evidenca in rok glede plačevanja neposrednih pristojbin nekoliko olajša, je izposlovala Zadruga Zveza od visokega c. kr. finančnega ministrstva na Dunaju enotni celoletni rok, ki je podaljšán do konca julija vsakega leta. (Glej »Zadrugo« št. 1. od 1. jan. 1910 stran 18 in 19.)

Opozarjamo pa, da se ta rok nikakor ne sme zamuditi, ker predpiše lahko pristojna davčna oblast občutno kazen.

Izkaz S se napiše v dveh izvodih, od katerih eden potem ostane pri davčnem uradu, drug izkaz pa se shrani pri blagajniških prilogah kot dokaz plačila.

Do uveljavljenja zakona od 25. oktobra 1896 drž. zak. št. 220 so morale plačevati denarne zadruga tudi 2⁰/₀ pristojbine od vplačanih in kapitalizovanih obresti hranilnih vlog in sicer do konca leta 1897. Te 2⁰/₀ pristojbine pa so odpravljene popolnoma s pravkar navedenim zakonom od 25. okt. 1896 in je še posebno izrečena odprava istih s členom I, al. 2 zakona od 11. februarja 1897 drž. zak. štev. 57 (Ukaznik XI., c. kr. finančnega ministrstva od 8. marca 1897).

Namesto teh 2⁰/₀ pristojbin pa morajo plačevati denarne zadruga, torej stare Schulze-Delitscheve posojilnice, naše slovenske kmečke posojilnice mešanega ustroja, kakor tudi vse hranilnice in posojilnice Rajfajzenovega sistema.

2. Rentni davek.

Rentni davek, kakor je uveljavljen za denarne zadruga z zakonom od 25./10. 1896 drž. zak. št. 220 znaša 1 ¹/₂ ⁰/₀ od zneska izplačanih in kapitalizovanih obresti hranilnih vlog, kakor so dotični zneski izkazani v računskem zaključku zadruga.

Po predpisih navedenega zakona bi se moral plačevati tudi rentni davek v četrtletnih obrokih. Da pa se tudi v tem oziru zadrugam vstreže, smo izposlovali enako kakor glede neposrednih pristojbin tudi glede ternina za plačilo rentnega davka enotni rok, ki velja za hranilnice in posojilnice Rajfajzenovke, ki so naš član, do konca julija, za druge zadruga pa za prvo polletje do konca julija, za drugo poletje pa najkasneje do konca marca prihodnjega leta. Tozadevno se sklicujem na članek v št. 1 Zadruga od 1. jan. 1910 na strani 19. Rentni davek se plača s tiskovino C, ki se dobi pri vsakem davčnem uradu brezplačno. Zahtevajo se naj dosledno in povsod vedno tiskovine s slovenskim ali vsaj najmanj z dvojezičnim tekstom, ker uradi rajše odrivajo le samonemške tiskovine. Zvezna trgovina pa je založila za plačevanje rentnega davka tudi tiskovino pod obrazcem V, ki je bolj prikladen kot uradni formular in je najbolje, da si ga zadruga v potrebni množini nabavi pri istej. Obrazec za rentni davek se mora izpolniti v dveh izvodih, kakor kaže naslednji uzorec.

IZKAZ

o rentnini, oddani v zmislu § 133.

Označi naj se dolžnik, opravičen za odbijanje } *Hran. in pos. v* r. z. z n. z.
 Oznaci naj se izplačujoča blagajnica }
 Oznaci naj se čas, za kateri se rentnina oddaja (§ 134) od 1.1. 1909 do 31.12. 1909.

1	2	3	4	5	6
Kake vrste so izplačani, oziroma k dobremu zapisani rentnini podvrženi prejemki	Osrednja mera obsega stvora	Koliko iznašajo izplačani, oz. k dobremu zapisani rentnini podvrženi prejemki, zaznamovani v rubriki 1.	Čladi rentnine razpisna osrednja mera	Davčni znesek	Izda se je čedal
				K	znasek
				v	čas
<i>Izplačane in kapitalizovane obresti hranilnih vlog</i>	<i>4 1/2 0/10</i>	<i>Izplačane K 126-40</i> <i>Kapitalizovane K 814-10</i> <i>Skupaj K 940-50</i>	<i>1 1/2 0/10</i>	<i>14 11</i>	

Podpis stranke, oziroma izplačujoče blagajnice:
 (Izpolni naj državna blagajnica [davkarja].) *Uradna štampiljka:*

Dva podpisa:

Zgornji znesek K v t. kron vinarjev se je
 dne pri tukajšnjem uradu prejel in vračunil pod
 točko davčnega registra

Podpis višjih uradnikov ali njihovih namestnikov.

Po prejemu potrdilo odrezi stranka
 ta kupon

7

Uradno potrdilo

o znesku K v, t. j.
 katerega je K v

kot pridobnino, pobrano potem odbitka v zmislu
 § 133 postave od 25. dne oktobra 1896 drž. zak.
 st. 220, za čas od do
 tuuradno plačal in katera je
 prejeta in vračunila pod točko davčnega reg.
 dne

Podpis višjih uradnikov ali njihovih
 namestnikov:

Izkaz se mora izpolniti v dveh izvodih ter se z istima plačati rentni davek. Eden izkaz pridrži c. kr. davčni urad, pri katerem se rentnina plača. Drug izkaz dobi zadruga takoj nazaj z uradnim potrdilom o pravilnem vplačilu. Od tega drugega izkaza odcepi potem plačujoča zadruga kupon, to je »uradno potrdilo«, katero shrani pri blagajniških prilogah za izdatke. »Izkaz« sam pa se predloži pristojnemu c. kr. okrajnemu glavarstvu z neolkovanim dopisom sledeče vsebine:

C. kr. okrajno glavarstvo kot davčna oblast

v

Podpisana Hranilnica in posojilnica v,
registrovana zadruga z neomejeno zavezo predlaga izkaz o plačani
rentnini za leto v tamuradno porabo.

....., dne 191.....

1 priloga

Uradna štambilja

Dva podpisa.

Opozarjamo, da so dolžne plačevati rentni davek pravzaprav le stranke, to je vlagatelji zadruga. Davčnim uradom morajo rentnino plačati zadruga, ki pa so opravičene po zakonu, ta rentni davek vsakemu posameznemu vlagatelju odtegniti oziroma zaračunati. Tega pa slovenski denarni zavodi niso storili v nobenem slučaju, kar je hvalevredno in so tudi vse naše članice brez izjeme prevzele plačevanje rentnine na sebe tako, da stranke oz. vlagatelji dobivajo od svojih vlog polne obresti in se jim nič ne odteguje.

3. Pridobninski davek.

Po že večkrat citiranem davčnem zakonu od 25. oktobra 1896 drž. zak. št. 220 morajo plačevati zavodi, ki so podvrženi javnemu polaganju svojih računskih zaključkov, toraj tudi naše zadruga, izvzemši Rajfajzenovke, kar bomo omenili pozneje, pridobninski davek v zmislu §§ 93 in sledečih navedenega zakona in sicer ako so dosegle nad 600 kron letnega čistega dobička.

Način, kako se izračuna oz. najde podlago za odmero pridobninskega davka, ni ravno jednostaven in je v tem oziru najbolje, da se zadruga, ki so pridobnino dolžne plačati in ako jim ni kaj jasno, obrnejo na Zadružno Zvezo za nasvet in pomoč.

Napoved za odmero pridobnine se napravi na tiskovini obrazec E/1, ali E/2, katera se dobi tudi brezplačno pri davčnih uradih oz. davčnih oddelkih okrajnih glavarstev.

Ta napoved za odmero pridobnine se mora predložiti po § 110 zgoraj navedenega zakona 14 dni potem, ko je bil računski zaključek zadruga za pretečeno upravno leto odobren pri rednem občnem zboru; najkasneje pa se mora predložiti napoved za odmero pridobnine v šestih mesecih po preteku upravnega leta, za katero je napoved predložiti. Napovedi za odmero pridobnine je potreba priložiti vse one podatke, kakor navaja naš članek v prvi številki letošnje »Zadruga« na strani 20

Posebne važnosti je v davčnem zakonu od 25. oktobra 1896 drž. zak. št. 220 določitev v § 84, lit. e, da so hranilnice in posojilnice, katerih pravila vstrežajo določilom § 1 zakona od 1. jun. 1889 drž. zak. št. 91, in katere so si pridobile od pristojnega c. kr. finančnega ravnateljstva priznanje, da o njih to velja, kar ta zakon zahteva, to so skratka Rajfajzenovke, pridobninskega davka popolnoma proste.

Sicer postopajo nekatere fiskalične oblasti tudi v tem oziru jako ozkosrčno in skušajo zlasti v najnovejšem času uveljaviti popolnoma drugačno prakso ter pritegniti v pridobninsko obdačenje tudi Rajfajzenovke. Vsak tak slučaj se nam naj naznani nemudoma, da se lahko napravijo potrebne pritožbe in da se rok ne zamudi. Ako pa bi kje zares pravila bila dvoumna ali nasprotujoča določilom § 1 zakona od 1. jun. 1889, je potreba ista nemudoma spreminiti tako, da se okrajna glavarstva kot davčne oblasti, odnosno njihovi referenti ne bodo mogli nad njimi spodtikati.

V tem pogledu smo izvojevali v teku let, odkar je uveljavljen zakon od 25. okt. 1896 s pritožbami že jako lepih uspehov in je bilo vsled našega rekurza odpisano neki posojilnici na že predpisanim davku z dokladami vred ca. 2200 kron.

Enako kakor doslej bomo šteli radi svoje zadruga tudi v bodoče, zaradi tega pa je neobhodno potrebno, da se nam vsak slučaj neopravičenega obdačenja, ali če zadruga ni na jasnem, takoj naznani in naj zadruga brez našega poduka nikdar ne storijo karkoli poprej, dokler nimajo našega odgovora.

Fr. Jošt.

Zadružne in gospodarske vesti.

Zadružni pouk. Zopet korak naprej! Ministerijalni tajnik v poljedelskem ministrstvu, dr. Karl Hoffmeister je imenovan za rednega profesorja zadružništva in sicer na poljedelski visoki šoli na Dunaju. Pouk se začne bržkone prihodnjo jesen.

Ogrski deželni zadrugi se vrši prihodnjo spomlad. Na dnevnem redu bodo sledeči predmeti: Zadrugištvo v inozemstvu. Razširjevanje zadrugnega znanja potom časopisja in knjig. Pospeševanje zadrugištva v občinah in komitatih. Kakšno ulogo igrajo zadruge v boju za narodni obstanek? Razmerje in medsebojne dolžnosti med konzumnimi in denarnimi zadrugami.

Kmetijsko zadrugištvo v Nemčiji dne 1. prosinca 1910 izkazuje sledeče številke: 15.271 denarnih, 2217 nakupnih in prodajnih, 3306 mlekarskih in 2568 raznih drugih, torej skupaj 3.2362 zadrug.

Poštna hranilnice. Ena najbolj urejenih poštних hranilnic je avstrijska. Deluje že nad 25 let. Po njenem vzorcu so si ustanovile take zavode tudi druge države. V zadnjem času se je zganila Nemčija. Ker pa je v Nemčiji hranilništvo in denarno zadrugištvo silno močno razvito, je umevno, da so se ti-le zavodi protivili ustanovitvi poštne hranilnice, ki bi bila obstoječim denarnim zavodom lahko huda tekmovalka. Kako je na Avstrijskem? Ali dela poštna hranilnica zasebnim zavodom hudo konkurenco? Že iz sledečih številk se moremo prepričati o nasprotnem: Hranilne vloge (brez vlog v čekovnem prometu) so znašale pri naši poštni hranilnici

15.8 milijonov K v l. 1883.

144'4 » » » » 1907.

pri regulativnih hranilnicah

1652'6 milijonov K v l. 1882.

1747'8 » » » » 1905.

in pri denarnih zadrugah

509'7 milijonov K v l. 1889.

1453'2 » » » » 1903.

To so številke, ki z vso jasnostjo dokazujejo, da naša poštna hranilnica nikakor nima iste moči, da bi mogla ostale denarne zavode ovirati v razvoju. Vsekakor je res, da igra pri tem jako važno ulogo obrestna mera: pri poštni hranilnici znaša namreč samo 3⁰/₀. To je vzroka dovolj, da ne bo nihče puslil v tem zavodu visokih svot. Velike zasluge ima naša poštna hranilnica za pospeševanje varčnosti, kar sledi že iz tega, da so vsi milijoni njenih hranilnih vlog sestavljeni iz prav majhnih na enega vlagatelja pripadajočih svot. A to pospeševanje varčnosti pride v korist le zasebnim denarnim zavodom, kajti vsak vlagatelj, ko je nabral v poštni hranilnici večjo svotico, odnese isto radi višje obrestne mere drugam.

V drugih državah stališče zasebnih denarnih zavodov napram poštным hranilnicam ni tako ugodno, kakor na Avstrijskem. Tako je bilo n. pr.

	pri poštni hranilnici	v zasebnih zavodih
	milijonov kron	
na Angleškem (l. 1905.)	3730	1300
na Belgijskem (l. 1901.)	720	10!
na Nizozemskem (l. 1902.)	200	165
v Kanadi (l. 1903)	220	190
v Novi Zelandiji (l. 1902)	165	25

Pri italjanski poštni hranilnici je razvoj sledeči:

l. 1876 je vlog	24 mil. K
l. 1897 » »	524 » K
l. 1904 » »	983 » K

Pri italjanskih zasebnih zavodih pa:

l. 1876 je vlog	553 mil. K
l. 1894 » »	1307 » K
l. 1903 » »	1332 » K

Razkosavanje posestev je v nekaterih delih Nemčije stalno na dnevnem redu. Umevno, saj imajo razkosalci pri tem izredno lep dobiček. Razne organizacije so že zahtevale, naj se potom zakonodaje onemogoči razkosavanje. A tudi to se doslej še ni doseglo. Pomagajo si torej ljudje sami od slučaja do slučaja, kakor morejo. Posebno zanimiv slučaj se poroča iz nekega manjšega kraja na Bavarskem. Večje posestvo je bilo na prodaj, kupiti so ga hoteli mešetarji in ga razkosati. Domača zadružna hranilnica in posojilnica pa je hotela na vsak način preprečiti, da bi šlo zopet par tisoč kron iz občine v obliki dobička, ki bi ga odnesli razkosevalci posestva. Posojilnica je sklicala izredni občni zbor — vsi posestniki so zadružniki! — in na tem zborovanju se je sklenilo: 1. da kupi posestvo posojilnica, 2. za slučaj pa, da bi vendarle kupili tuji posestvo, se zavežejo vsi zadružniki s pismeno pogodbo, da ne odkupijo od tujih kupcev niti najmanjšega kosa posestva; kdor bi to pogodbo kršil, plača kazni 300 mark (1 marka = 1 M = približno 1 K 17 v), razun tega mu odpove posojilnica kredit. Ta predlog je bil soglasno sprejet. Dva dni po tem občnem zboru pride v zadrugo tuji trgovec s posestvi, ki je nameraval kupiti in je obljubil posojilnici 10 — 20 % čistega dobička iz razkosavanja, ako slednja sklep zadnjega občnega zbora razveljavi. Seveda ni nič opravil, zato tudi posestva ni mogel kupiti. Kupila je zadruga za 50.000 M, razkosala je in prodala med zadružnike ter izkupila 65.851'61 M. Po odbitih stroških je ostalo čistega dobička 12.707'31 M. Od tega dobička se je razdelilo med kupce posameznih zemljišč 10% kupne cene, ostanek po 6450'31 M pa se je pripisal rezervnemu zakladu posojilnice. Tako je ostal ves čisti dobiček iz te kupčije domačinom. To je vsekakor velik uspeh trdne organizacije domačinov, ki jo predstavlja tamkajšnja zadružna hranilnica in posojilnica.

Odgovorni urednik: **Miloš Stibler.**